Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 44, Şubat 2020, s. 633-644

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.41598>

Hüseyin TOLGA ÖZDEMİR

Sakarya Üniversitesi Maliye Anabilim Dalı, huseyin.ozdemir9@ogr.sakarya.edu.tr

Saim Alper AYAS

Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı
Doktora Öğrencisi, sayas@sakarya.edu.tr

SIYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN VERGİYE BAKIŞI: SAKARYA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Özet

Vergiler, kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde önemli bir kamu finansman aracıdır. Bu nedenle vergilerin en az kayıp ve kaçakla tahsil edilmesi gerekmektedir. Bu amaca ulaşmada vergi bilinci ve vergi ahlâkının önemi yadsınamaz. Yapılan araştırmalarda vergi bilinci yüksek olan toplumların vergi kapasitelerini daha etkin kullandığı belirtilmektedir. Bu çalışmanın amacı; Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne kayıtlı öğrencilerin vergi ahlâk ve vergi bilinç düzeylerini bölüm bazında ölçmektir. Bu doğrultuda nicel veri analizinden anket uygulaması yapılmıştır. Çalışmada Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde öğrenim gören üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine (Maliye, İktisat, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri) yönelik anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu öğrencilerin vergiye ilişkin aldıkları derslerin, vergiye karşı tutum ve davranışlarını ne düzeyde etkilediği de belirlenmiştir. Çalışma sonucuna göre vergi bilinci ve vergi ahlâkı bakımından Maliye bölümü öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine göre vergi konusunda daha bilinçli olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda alınan derslerin vergi bilincini de arttırdığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Vergi Ahlâkı, Vergi Bilinci, Sakarya Üniversitesi*

JEL Kodu: H20, H26, H29

TAX VIEW OF THE STUDENTS OF THE FACULTY OF POLITICAL STUDIES: SAKARYA UNIVERSITY EXAMPLE

Abstract

Taxes are an important public financing tool for provision of public services. Therefore, taxes must be collected with minimum loss and evasion. The role of tax awareness and tax ethics is undeniable in achieving this goal. Studies reveal that communities that have tax awareness use their tax capacity more effectively. The goal of this study is to measure tax awareness and tax ethics level of students registered at the Faculty of Social Sciences with regard to their departments. For this purpose, a survey was carried out for quantitative data analysis. The study includes a survey for the third and fourth grade students studying at the Faculty of Social Sciences of Sakarya University (Finance, Economics, Political Science and Public Administration, Labor Economics and Industrial Relations. The extent of the influence of tax-related classes attended by these students on their behavior and attitudes against tax was also identified. It was concluded in the study that students of Finance Department are more aware of tax issue compared to students of other departments in terms of tax awareness and ethics. It was also observed that classes attended by students increase tax awareness.

Keywords: *Tax Ethics, Tax Awareness, Sakarya University*

1.GİRİŞ

Vergi bir ülkedeki gerçek veya tüzel kişilere devlet tarafından yüklenmiş olan ekonomik bir zorunluluktur. Gerçek veya tüzel kişilerden toplanan vergilerle, devlet ülkesinde yaşayan vatandaşlara savunma, eğitim, sağlık, ulaşım, adalet vb. alanlarda kamusal mal ve hizmet üretimi gerçekleştirir. Vergiler kamusal faaliyetlerin ve hizmetlerin gerçekleştirilebilmesi için oldukça önemli bir finansman kaynağıdır. Ülkelerin kalkınma ve gelişmesinde vergiler önemli bir mali araçtır. Kamusal mal ve hizmet üretmek amacıyla toplanan vergiler, gelir dağılımında adaletin sağlanması açısından da etkilidir. Yüksek gelirli gruplardan düşük gelirli gruplara doğru transfer harcamaları doğrudan ve dolaylı şekilde vergiler aracılığıyla yapılmaktadır. Günümüzde vergiler konusunda en önemli sorun vergilerin eksiksiz, zamanında ve ihtiyaca uygun olarak toplanamamasıdır. Devletin vergileri gerektiği gibi toplaması için mükelleflerin vergiye uyumunu arttırması gerekmektedir. Devlet vergiyi niçin aldığını, hangi kamusal mal ve hizmetlere harcayacağını vatandaşlarına şeffaf bir şekilde göstermelidir. Burada karşımıza vergi uyumu kavramı çıkmaktadır.

Vergi uyumu; mükellefin beyan edeceği vergileri ülkesinde uygulanmakta olan yasalara, vergi ile ilgili düzenlemelere ve yargı kararları doğrultusunda gerekli süre içerisinde hazırlayıp ilgili kurumlara bildirilmesi şeklinde ifade edilmektedir (Saruç, 2015: 23). Vergi uyumu yüksek olan toplumlarda devletle birey arasındaki ilişkiler daha barışık olduğu için, bu ülkelerde vergi kaçırma daha az olduğu gibi, aynı zamanda vergi tabanı da geniş olduğu için vergi uyumu yüksek olur. Bir toplumda vergi uyumu ve vergi gelirlerinin arttırılmasında vergi bilinci ve vergi ahlâkının oldukça önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir.

Vergi ahlâkı; vergi yükümlülerinin vergi yasalarından doğan ödev ve sorumluluklarını, gerçeğe dönük bir biçimde ifa etme konusundaki davranışlarının düzeyidir (Saruç, 2015: 17).

Bir toplumda vergi ahlâkı yüksek olan mükellefler vergi borcunu ilk fırsatta ödemek isterken, vergi ahlâkı az olan mükellefler ise vergi kaçırma ve vergiden kaçınma yolları ararlar. Vergi ahlâkını sosyal ve psikolojik birçok faktör etkilemektedir.

Vergi ahlâkı, ülke vatandaşlarının vergi yükümlüsü olarak devlet ile aralarındaki ilişkiyi belirleyen davranış kuralları olarak da tanımlanır (Song ve Yarbrough 1978: 444). Diğer bir tanıma göre ise; mükellefin vergi kaçırması ve bu kaçakçılık sonucu katlanacağı vergi cezaları karşısında takındığı tavidir (Turhan, 1993: 199). Vergi ahlâkı, vergiye dair görev ve yükümlülüklerin vaktinde ve tam olarak ifa edilmesi olarak tanımlanır. (Schmölders, 1976: 111).

Vergi bilinci ise başta kamu hizmetlerinin finansmanı olmak üzere, kalkınma, büyüme ve gelişme açısından, toplumda verginin öneminin farkında olan bireylerin, vergiye dair yükümlülüklerini ve sorumluluklarını yerine getirmedeki iyi niyetlerinin düzeyidir. Vergi bilincinin yerleştiği toplumlarda mükellefler, vergiye karşı olumsuz bir tepki göstermeden vergi ödevlerini düzenli bir şekilde yerine getirir. Aksine vergi bilincinin yerleşmediği toplumlarda ise mükellefler, vergiyi bir yük olarak algılar ve fırsat buldukça bu yükten kurtulmaya çalışırlar (Buyrukoğlu ve Erasa, 2012: 121). Dolayısıyla ülkelerdeki vergi bilinci düzeyi, vergi gelirlerini etkileyen önemli bir faktördür.

Ülkemizde vergi denetimlerinin yetersiz olması ve bu yetersiz denetimlerden dolayı yakalanma oranının da düşük olduğu halde yine de birçok mükellefin vergisini gönüllü olarak ödediği önemle aşikârdır. Bu farklı olaya öncelikle 1972 yılında Allingham ve Sandmo tarafından ortaya konulan beklenen fayda modeli (Expected Utility Model) ile anlam kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu araştırmayla vergi yükümlüsü olduğu halde vergi kaçıran bireylerin davranışları ile yakalanma olasılıkları ve vergiden doğan cezalarının aşamaları arasında negatif bir bağlantı olduğu sonucu çıkarılmıştır (Allingham ve Sandmo, 1972: 324).

Bu modeli özetleyecek olursak, gelirin tümünü bildirmeyen vergi yükümlüsü hemen cezaya çarptırılmaz. Beyan edilecek gelir ile ilgili mükellefin önünde iki yol vardır. Birinci yol, mükellefin tüm gelirini beyan etmesidir. İkinci yol ise mükellefin gelirin bir kısmını beyan etmesi ya da hiç beyan etmemesidir. Mükellef ilk yolu tercih ettiği takdirde herhangi bir cezai yaptırımla karşılaşmayacak ancak gelirinde küçük de olsa belli bir düşüş olacaktır. Diğer yolu seçen mükellefin gelir bakımından durumu, vergi ile ilgili birimler tarafından denetlenip denetlenmemesine bağlıdır. Şayet mükellef denetlenirse, kazancının tamamını bildirmesi halinde uğrayacağı gelir kaybı, kazancını bildirmemesi halinde uğrayacağı gelir kaybından daha az olacaktır. Çünkü denetlendiği takdirde vergi cezası ve gecikme zammı gibi yaptırımlarla karşılaşacaktır. Fakat mükellef, vergi birimleri tarafından denetlenmezse gelir açısından birinci yola göre daha iyi durumda olması kaçınılmazdır. Hiç şüphe yok ki vergi mükellefinin bu durumunun belirlenmesinde en mühim unsur yakalanma olasılığının ve ceza miktarının büyüklüğüdür (Allingham ve Sandmo, 1972: 325-338).

2.Literatür İncelemesi

Vergi bilinci ve vergi ahlâkına yönelik akademik çalışmalar batı toplumlarında 1970’li yıllardan itibaren hız kazanmıştır. Türkçe literatürde ise bu alana yönelik çalışmaların özellikle 2000’li yıllardan sonra gelişme gösterdiği görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin vergiyi nasıl algıladıkları ve vergiye karşı tutum ve davranışlarını değerlendiren literatürdeki çalışmalar ise

oldukça yetersizdir. Üniversite öğrencileri geleceğin potansiyel vergi mükellefi adayları oldukları için, vergiye karşı tutum ve davranışlarının belirlenmesi önemlidir.

Ömürbek, Çiçek ve Çiçek (2007) vergi bilinci üzerine Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde anket uygulaması gerçekleştirmişlerdir. Türkiye’de geleceğin potansiyel vergi mükellefi konumundaki üniversite öğrencilerine yapılan ankete göre vergi ödemeyi veya ödememeyi belirleyen en önemli faktörler sırasıyla ödemesi yapılan vergilerin açık bir şekilde olarak nerelere harcanacağını bilmesi, şeffaf ve hesap verebilir bir devlet yönetimi ve vergi yükünün adil dağılımıdır.

Taytak (2010) çalışmasında, ilköğretim ikinci derece öğrencilerinin vergi bilincini belirlemek ve bu bilincin oluşumunda etkili olan unsurların neler olduğu konusunu, ilkokul öğrencileriyle yaptığı anketten çıkarılan sonuçlar ışığında incelemiştir. Anket uygulaması sonucunda öğrencilerin vergi ve kamu hizmetleri arasındaki ilişkiyi doğru bir biçimde algıladıkları ve vergi bilinci hususunda ilk eğitimin çocukların aileleri tarafından verildiği sonucuna ulaşmıştır.

Sağlam (2013) yaptığı çalışmada Hitit Üniversitesi İİBF öğrencilerinin vergi konusundaki algılarını ve vergi bilinçlerini ölçmeye çalışmıştır. Yaptığı anket çalışmasında ankete katılan öğrencilerin güçlü bir vergi algısına sahip olduklarını, ülkemizdeki vergi sistemi hakkında algı ve kanaatlerinin olumsuz yönde olduğunu ve bireylerin vergilerini ödememeleri durumunda kamu hizmetlerinin sağlıklı bir biçimde yerine getirilmeyeceğini kabul ettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Çelik ve Eroğlu (2014) Zonguldak İli’ndeki ilkokul öğrencilerinin vergi algısını ve vergi tutumunu etkileyen unsurları belirlemek amacıyla anket çalışması gerçekleştirmişlerdir. Anket çalışmasını, Zonguldak’ın merkez ve çevre ilçelerindeki ilkokulların 4.,5.,6.,7. ve 8. sınıflarında öğrenim gören öğrenciler üzerinde uygulamışlardır. Çalışma sonucunda öğrencilerin yüzde ellisinin vergi kavramını bilmedikleri saptamışlar ve öğrencilerin vergi kavramına dair bilgileri çoğunlukla aile bireylerinden öğrendikleri belirlemiştir.

Yeşilyurt (2015) çalışmasında vergi bilincinin vergi ahlakı üzerindeki etkisini incelerken, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Maliye Bölümü ve İlahiyat Fakültesi öğrencilerine yönelik anket çalışması gerçekleştirmiştir. Çoğunlukla mali, ekonomik ve vergi kavramları doğrultusunda eğitim gören maliye bölümü öğrencileri ile ahlaki ve dini konularda eğitim gören ilahiyat bölümü öğrencilerinin vergi ahlakı ve vergi bilinci düzeylerine yönelik karşılaştırma yapılabilmesi için çalışmada bu iki bölümü örneklem kütle olarak seçmiştir. Ampirik çalışma sonunda ilahiyat bölümünde öğrenim gören öğrencilerin vergi ahlakı ve vergi bilincine ilişkin ifadeler maliye bölümünde öğrenim gören öğrencilere nazaran daha fazla katıldıkları sonucuna ulaşmıştır.

Demir ve Cigerci (2016) Vergi bilincinin oluşmasında eğitimin rolünü belirlemek amacıyla, ilkokul öğrencilerine yönelik bir çalışma gerçekleştirmiştir. İlk olarak hedef öğrencilerin vergi bilinç düzeyleri ölçülmüş daha sonrasında ise aynı öğrencilere kendileri tarafından eğitimler verilip, vergi bilinç düzeyleri tekrar ölçülmüştür. Verilen eğitim sonucunda

öğrencilerin vergi bilinç düzeylerinde bariz bir biçimde olumlu değişikliklerin olduğu görülmüştür.

Teyyare ve Kumbaşı (2016) Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Maliye Bölümü 1. ve 4. sınıf öğrencilerine uyguladıkları anket çalışmasında öğrencilerin vergi ahlakı ve vergi bilinç düzeylerini belirleyip bahsi geçen kavramların gelişmesine maliye bölümü etkisinin tespit etmeye çalışmışlardır. Yaptıkları anket çalışması neticesinde maliye bölümü 4.sınıf öğrencilerinin vergi, vergi ahlakı ve vergi bilincine ilişkin ifadelerle maliye bölümü 1.sınıf öğrencilerine nazaran daha çok katıldıkları sonucuna varılmıştır. Görüldüğü üzere 4.sınıf öğrencilerinin 1.sınıf öğrencilerine nazaran vergi, vergi bilinci ve vergi ahlakı düzeylerinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kıral (2018) Çukurova Üniversitesi'nde 3. ve 4. Sınıfta eğitim gören Maliye bölümü ve İlahiyat fakültesi öğrencilerinin vergi ahlak ve vergi bilinç düzeylerini etkileyen faktörlerini incelemek amacıyla anket çalışması gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucuna göre sosyokültürel faktörler ile vergi ahlakı arasında ve vergiye dair ifadeler ile öğrenim türü arasında anlamlı bir farklılık tespit etmiştir.

Literatürdeki çalışmalara bakıldığında öğrencilerin vergi bilinç düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Genel olarak vergiye ilişkin olarak verilen eğitimlerin öğrencilerin vergi bilinci ve vergi ahlakının gelişmesinde önemli bir rolünün olduğu anlaşılmaktadır.

3. Vergi Ahlakı ve Vergi Bilinci Kavramları Işığında Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrencilerinin Vergiye Bakışı Üzerine Araştırma

3.1. Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmada üniversitede eğitim alan öğrencilerin vergi ahlakı ve vergi bilinci algı düzeylerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada Anket yönteminden yararlanılmıştır. Öğrencilerin vergiye bakışını ölçmeye yönelik hazırlanan ankette, anketin amacına ve bu amacı en iyi yansıtacak sorulara yer verilmiştir. Araştırmada Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, İktisat, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümlerinde eğitim alan; rastgele örneklem yoluyla seçilen üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine 75'er adet olmak üzere toplamda 300 adet anket yapılmıştır.

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde vergi ahlakı, vergi sistemi, vergi bilinci, vergi kaçırma ve vergi oranlarına ilişkin 30 adet soru sorulmuş ve öğrencilerin vergiye bakışını tespit etmek amaçlanmıştır. Bu anketlerde 5'li Likert tipi ifadeye, katılımcılar uygun gördükleri seçeneği işaretleyerek görüşlerini dile getirmişlerdir. Cevap seçenekleri "1" Tamamen Katılıyorum, "2" Kısmen Katılıyorum, "3" Kararsızım, "4" Kısmen Katılmıyorum, "5" Kesinlikle Katılmıyorum şeklinde düzenlenmiştir. Anketin ikinci bölümünde ise öğrencilerin cinsiyet, yaş, gelir düzeyi gibi demografik bilgilerini toplamaya yönelik 4 adet soruya yer verilmiştir. Anket sonucu elde edilen veriler SPSS 22 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

30 sorudan oluşan ve 300 kişiye uygulanan anketin Cronbach Alfa değeri ise 0.75 olup bu sonuca göre anket verileri oldukça güvenilir olarak karşımıza çıkmaktadır. Analiz edilen ifadelerin basıklık değeri 3,034, çarpıklık değeri 0,281'dir. Tabachnik ve Fidell'e (2013) göre basıklık ve çarpıklık değeri (-1,5 ile +1,5) arasında ise verilerin normal dağıldığı kabul edilir.

Bu doğrultuda verilerin normal dağılmadığı tespit edilmiştir. Normal dağılım sağlayamayan verilere nonparametrik testler uygulanmıştır.

Tablo 2 : Demografik Göstergeler

Anket Soruları		Maliye %	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi %	İktisat %	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri %
Cinsiyet	Erkek	44	51	44	31
	Kadın	56	49	56	69
Sınıf	3. Sınıf	47	40	53	100
	4. Sınıf	53	60	47	---
Yaş ortalaması		22	23	23	22
Ailelerin Aylık Gelirleri	0-1500	7	3	3	3
	1501-3000	44	56	41	58
	3001-4500	28	26	35	28
	4501-6000	16	8	16	7
	6001 ve üzeri	5	7	5	4

Katılımcıların %42'si erkek, %58'i kadındır. Maliye bölümü öğrencilerinin %44'ü erkek, %56'sı kadındır. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümü öğrencilerinin %51'i erkek, %49'u kadındır. İktisat bölümü öğrencilerinin %44'ü erkek, %56'sı kadındır. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümü öğrencilerinin %31'i erkek, %69'u kadındır.

Katılımcıların %60'ı 3.sınıf, %40'ı 4.sınıf öğrencisidir. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümünde 4.sınıf öğrencileri staj döneminde olduklarından ankete katılım sağlayamamışlardır. Ankete katılanların genel yaş ortalaması 22'dir. Bölüm bazında ise yaş ortalamaları Maliye 22, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi 23, İktisat 23, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri 22 şeklindedir.

Tüm bölümler arasında ailelerin aylık geliri 0-1500 arasında olanlar katılımcıların %4'ünü, 1501-3000 arasında olanlar %50'sini, 3001-4500 arasında olanlar %29'unu, 4501-6000 arasında olanlar %12'sini, 6001 ve üzeri olanlar ise %5'ini kapsamaktadır.

Tablo 3: Vergi Ahlakı ve Vergi Sistemine İlişkin Verilen Cevaplar (%)

Anket Soruları	Maliye			Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi			İktisat			Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C
S1. Vergi ödemek sosyal sorumluluk açısından bir vatandaşlık görevidir.	100	0	0	90	5	5	88	9	3	95	1	4
S2.Vergi ödemek, ahlaki bir ödevdir.	100	0	0	83	9	8	73	11	16	87	4	9
S3. Ödenen vergiler, faydalanan kamu hizmetinin karşılığıdır.	82	5	13	73	12	15	79	12	9	75	9	16
S4.Vergi ödemek topluma karşı bir sorumluluktur.	99	1	0	81	11	8	76	9	15	87	8	5
S5. Ülkemizde vergiler ödeme gücüne göre alınmaktadır.	57	21	22	41	39	20	43	40	17	52	25	23

*A: Katılanlar, B: Katılmayanlar, C: Kararsızlar

Maliye bölümü başta olmak üzere diğer bölümler de vergi ödemeyi, topluma karşı bir sosyal sorumluluk olarak görüp, ahlaki bir ödev olarak kabul ekmekte, aynı zamanda vergi ödemenin bir vatandaşlık görevi olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin büyük bir kısmı ödedikleri vergilerin faydalandıkları kamu hizmetlerinin bir karşılığı olduğunu beyan etmişlerdir. Buna nazaran birçok öğrenci vergilerin ödeme gücüne göre alınıp alınmadığı hususunda görüş ayrılığındadır.

Tablo 4: Vergi Kaçırma ve Vergi Oranlarına İlişkin Verilen Cevaplar (%)

Anket Soruları	Maliye			Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi			İktisat			Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C
S1. Ülkemizde vergi oranları yüksektir.	68	15	17	77	5	18	80	8	12	83	6	11
S2.Ülkemizde vergi oranları artarsa, vergi kayıp ve kaçakçılığı artar.	90	3	7	84	11	5	80	5	15	84	8	8

S3.Ülkemizde vergi denetimlerinin yetersiz olduğunu düşünüyorum.	84	7	9	79	8	13	73	13	14	83	5	12
S4.Vergi oranları düşürülürse vergi kaçakçılığı azalır.	72	12	16	75	12	13	77	5	18	72	10	18
S5.Vergi oranlarının düşürülmesi vergi gelirlerini artırır.	59	20	21	68	9	23	53	23	24	57	15	28

*A: Katılanlar, B: Katılmayanlar, C: Kararsızlar

Katılımcıların çoğunluğu ülkemizdeki vergi oranlarını yüksek bulmaktadır. Ayrıca vergi oranları artırılırsa, vergi kaçakçılığının da artacağını; vergi oranları düşürülürse de vergi kaçakçılığının azalabileceğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte katılımcılar ülkemizde yapılan vergi denetimlerinin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Tabloda dikkat çeken bir diğer nokta ise; öğrencilerin vergi oranları düşürülse bile vergi gelirlerinin artmayabileceğini düşünmesidir.

Tablo 5: Vergi Bilincine İlişkin Verilen Cevaplar (%)

Anket Soruları	Maliye			Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi			İktisat			Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C
S1.Vergilerin ne amaçla alındığı konusunda yeterince bilgi sahibiyim.	87	4	9	65	16	19	71	12	17	59	22	19
S2. Vergi bilinci, bireyin vergi ödemesi gerektiğini vicdanında hissetmesidir.	76	8	16	70	10	20	71	17	12	73	15	12
S3.Vergi kaçırın birine tanık olursam ihbar ederim.	57	16	27	64	15	21	66	17	17	65	8	27
S4.Eğitim seviyesi arttıkça vergi bilinci artar.	85	7	8	75	14	11	75	9	16	72	12	16
S5.Vergi bilinci, bireyin vergi ödeme konusunda sahip olduğu duygudur.	77	7	16	79	3	18	69	8	23	63	12	25

*A: Katılanlar, B: Katılmayanlar, C: Kararsızlar

Vergilerin ne amaçla alındığı konusunda maliye bölümü öğrencileri diğer bölümlere oranla daha fazla bilgi sahibidir. Bunda almış oldukları vergi ağırlıklı derslerin etkisi olabilir. Maalesef ülkemizde ödediği vergiyi ne için ödediğini bilmeyen insan sayısı gün geçtikçe artıyor. Vatandaşlarımız vergi konusunda olabildiğince eğitilmeli ve bilinçlendirilmelidir. Hükümet bu konuda gerekli önlemleri almalıdır.

Ankete katılan öğrenciler eğitim seviyesi arttıkça vergi bilincinin de artacağını düşünmektedir. Tabloda dikkat çeken bir husus; katılımcıların düşük bir oranda vergi kaçırmanın birine tanık olduklarında ihbar etmeyi düşünmeleridir. Göze çarpan bir diğer ayrıntı bu soruya Maliye bölümü öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine nazaran daha az katılmalarıdır.

Tablo 6: Ankete İlişkin Diğer Sorulara Verilen Cevaplar (%)

Anket Soruları	Maliye			Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi			İktisat			Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C
S1.Ülkemizin vergi yükü gelişmiş ülkelere göre yüksektir.	56	24	20	61	15	24	65	12	23	60	8	32
S2.Almış olduğum maliye dersleri vergiye bakışımı olumlu yönde etkilemiştir.	73	3	24	56	17	27	53	24	23	44	23	33
S3.Vergilerin kamu hizmetlerinde etkin olarak kullanıldığını düşünüyorum.	43	21	36	51	29	20	44	27	29	40	23	37
S4.İlk, orta ve lise öğretiminde vergi dersleri olmalıdır.	63	9	28	47	28	25	53	24	23	45	27	28
S5.Ülkemizin gelişmesinde vergi önemli bir mali araçtır.	92	3	5	83	7	10	73	11	16	75	11	14

*A: Katılanlar, B: Katılmayanlar, C: Kararsızlar

Tabloya göre öğrenciler ülkemizdeki vergi yükünü diğer gelişmiş ülkelere göre yüksek bulmaktadır. Katılımcıların yarısı vergilerin kamu hizmetlerinde etkin bir şekilde kullanıldığını düşünmekte, diğer yarısı ise ödedikleri vergilerin hizmetlerde etkin bir şekilde kullanılmadığını düşünmektedir. Maliye bölümü öğrencilerinin büyük çoğunluğu, diğer bölüm öğrencilerinin ise hemen hemen yarısı almış oldukları maliye derslerinin vergiye bakışlarını olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Ayrıca tabloda görüldüğü üzere öğrencilerin büyük bir kısmı ülkemizin gelişmesinde vergilerin önemli bir mali araç olduğunu düşünmektedir.

3.2. Okunan Bölümün Vergiye Bakış Üzerinde Etkisi

Çalışmaya katılan öğrencilerin okudukları bölümün vergiye bakışlarını etkileyip etkilemediğini test etmek amacıyla Kruskal-Wallis testi yapılmıştır.

Tablo 7: Kruskal-Wallis Test Sonuçları

İfadeler	Bölümler	Sıra ortalamaları	X ²	sd	p	Çoklu Karşılaştırma Sonuçları
Vergi ödemek sosyal sorumluluk açısından bir vatandaşlık görevidir.	Maliye	169,32	10.045	3	.018	Maliye>Kamu Yönetimi Maliye>İktisat
	Kamu Yönetimi	136,83				
	İktisat	141,70				
	Çalışma Ekonomisi	154,15				
Vergi ödemek, ahlaki bir ödevdir.	Maliye	180,23	16.133	3	.001	Maliye>Kamu Yönetimi Maliye>İktisat Maliye>Çalışma Ekonomisi
	Kamu Yönetimi	148,05				
	İktisat	134,25				
	Çalışma Ekonomisi	139,47				
Hükümetlerin kamu harcama politikası vergi ödeme istekliliğini etkiler.	Maliye	151,10	10.034	3	.018	Maliye>Çalışma Ekonomisi Kamu Yönetimi > Çalışma Ekonomisi
	Kamu Yönetimi	171,25				
	İktisat	150,79				
	Çalışma Ekonomisi	128,86				
Ülkemizde vergi sistemi adaletlidir	Maliye	175,13	8.932	3	.031	Maliye>Kamu Yönetimi Maliye>İktisat Maliye>Çalışma Ekonomisi
	Kamu Yönetimi	146,97				
	İktisat	140,25				
	Çalışma Ekonomisi	139,66				
Almış olduğum maliye dersleri vergiye bakışımı olumlu yönde etkilemiştir	Maliye	185,07	19.380	3	.000	Maliye>Kamu Yönetimi Maliye>İktisat Maliye>Çalışma Ekonomisi
	Kamu Yönetimi	147,56				
	İktisat	142,03				
	Çalışma Ekonomisi	127,34				
Vergi kaçırmanın cezasının caydırıcı olduğunu düşünüyorum.	Maliye	172,99	9.946	3	.019	Maliye>Kamu Yönetimi Maliye>İktisat
	Kamu Yönetimi	130,54				
	İktisat	144,40				
	Çalışma Ekonomisi	154,07				

Tablo 7'ye göre ifadeler kısmında yer alan ifadeler ile öğrencilerin okuduğu bölüm arasında anlamlı bir ilişki vardır. Maliye bölümünün ifadelerin hepsinde daha yüksek bir ortalama sahip olduğu görülmektedir. Buna göre maliye bölümü öğrencileri kamu yönetimi ve iktisat bölümü öğrencilerine göre vergi ödemenin vatandaşlık görevi olduğu ifadesine daha fazla katılmıştır. “Vergi ödemek ahlaki bir ödevdir” ve “Ülkemizde vergi sistemi adaletlidir” ifadesine yine maliye bölümü öğrencileri diğer bölümlere göre daha fazla katılmaktadır. Almış oldukları maliye dersleri, maliye bölümü öğrencilerini olumlu etkilerken diğer bölümlerdeki öğrencileri olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Maliye bölümü öğrencilerinin “Vergi kaçırmanın cezasının caydırıcı olduğunu düşünüyorum.” ifadesine diğer bölüm öğrencilerine göre daha çok katıldığı tespit edilmiştir.

SONUÇ

Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi için gerekli olan finansmanın sağlanması açısından vergilerin rolü oldukça büyüktür. Devletler vergi gelirlerini artırmak için vergiye gönüllü uyumu sağlamak ister. Bu noktada vergi bilinci ve vergi ahlakı kavramları devreye girer. Bir toplumun vergi bilinci ve vergi ahlakı ne kadar yüksek ise devletin toplayacağı vergi de o kadar yüksek olur. Dolayısıyla devletler ülkenin vergi kapasitesini en etkin şekilde kullanabilmek için toplumda vergi bilinci ve vergi ahlakını artırmaya yönelik politikalar izler. Geleceğin potansiyel vergi mükellefi olan gençlerin de vergi ile ilgili bilinçlendirilmesi oldukça önemlidir. Bu çalışmada da Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde öğrenim gören üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine (Maliye, İktisat, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri) yönelik anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu öğrencilerin vergiye ilişkin aldıkları derslerin, vergiye karşı tutum ve davranışlarını ne düzeyde etkilediği de belirlenmiştir. Çalışma sonucuna göre vergi bilinci ve vergi ahlakı bakımından Maliye bölümü öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine göre vergi konusunda daha bilinçli olduğu ortaya çıkmıştır. Maliye bölümü öğrencileri diğer bölüm öğrencilerine kıyasla vergi ile ilgili daha fazla ders aldıklarından dolayı vergi bilinci, vergi ahlakı ve vergiye karşı tutum ve davranışları daha olumludur. Böylelikle maliye bölümü öğrencilerin aldığı derslerin vergi bilincini ve vergi ahlakını artırdığı tespit edilmiştir.

KAYNAKLAR

- Allingham, M.G. ve Sandmo, A. (1972), “Income Tax Evasion: A Theoretical Analysis” *Journal of Public Economics*, v. 1, November, ss. 323-338.
- Çelik, Kadir., EROĞLU, Onur., İlköğretim Çağında Vergi Algısının İncelenmesi: Zonguldak İli Örneği, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2, 301-326.
- Demir, İhsan Cemil., ve Cığerci, İsmail., (2016) “Vergi Bilincinin Oluşumunda Eğitimin Rolü: İlköğretim Öğrencileriyle Ampirik Bir Çalışma”. *Yönetim ve Ekonomi*, 2016 (1), 127-143.
- Kıral, Ersin., Vergi Ahlak Ve Vergi Bilincini Etkileyen Faktörler: Çukurova Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Analiz, *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(2), 150-167.
- Ömürbek, Nuri., Çiçek, Hüseyin Güçlü., ve ÇİÇEK, Serdar., Vergi Bilinci Üzerine Bir İnceleme: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Yapılan Anketin Bulguları, *Maliye*, 153, 102-122.
- Sağlam, Metin., Vergi Algısı ve Vergi Bilinci Üzerine Bir Araştırma: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Vergi Algısı ve Vergi Bilinci, *Sosyoekonomi*, 2013(1), 316-334.
- Schmölders, G. (1976), Genel Vergi Teorisi, (Çev.) Salih Turhan, İÜ Yay. No: 2149, İstanbul.
- Song, Y. D. ve Yarbrough, T. E. (1978), “Tax Ethics and Taxpayer Attitudes: A Survey”, *Public Administration Review*, v. 38, pp. 442-452.
- Tabachnik B. G. ve L. S. Fidell (2013), *Using Multivariate Statistic*, Sixth Edition, Pearson.
- Taytak, Mustafa., İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinde Vergi Bilincinin Tespiti: Ampirik Bir Araştırma, *Maliye*, 158, 496-512.
- Teyyare, Erdoğan., KUMBAŞLI, Ensar., Vergi Bilinci Ve Vergi Ahlakının Gelişmesinde Maliye Bölümü Eğitiminin Rolü, *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 1-29.
- Turhan, Salih (1993), Vergi Teorisi ve Politikası, 5. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Yeşilyurt, Şahin., Vergi Bilincinin Vergi Ahlakı Üzerindeki Etkisi: Maliye Ve İlahiyat Bölümü Öğrencileri Örneği, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32, 36-56.